

УДК 94(477)

Іван Шустак

ВПЛИВ АНТИРЕЛІГІЙНОЇ ПРОПАГАНДИ НА НАСЕЛЕННЯ ЗАХІДНИХ ОБЛАСТЕЙ УРСР У 1958–1964 РР.

У статті охарактеризовано деякі аспекти антирелігійної кампанії 1958–1964 рр., роль періодики та кінематографу в поширенні атеїстичного світогляду, вплив пропаганди на молодь та реакцію служителів культу на поширення атеїзму.

Ключові слова: релігія, церква, антирелігійна пропаганда, атеїзм, західні області УРСР.

Дослідження історії Церкви та релігії дозволяють проаналізувати соціокультурні впливи, особливості, динаміку та тенденції змін релігійності й застосувати ці відомості з метою вивчення суспільних процесів.

Важливо дослідити вплив релігії на свідомість людини у її повсякденних вчинках, оскільки віруюча людина у своїй діяльності, керується релігійними постулатами. Вони значною мірою обумовлюють її щоденне буття. Зміна цих правил призводить до радикальних процесів у трансформації світогляду й ментальності людини, її поведінки в суспільстві.

Упродовж 1950–1960-их рр. в СРСР було розгорнуто серйозну боротьбу з релігією загалом і з проявами релігійності зокрема. Антирелігійна пропаганда впроваджувалася через видання антирелігійної літератури, проведення лекцій, навчання, бесіди, скеровані на формування довіри "у світлі ідеали" комуністичного майбутнього. Як наслідок прийнято стратегічне рішення, будь-якою ціною скоротити кількість вірян.

Найбільші труднощі щодо реалізації цього завдання становив західний регіон УРСР, у якому зосереджувалась значна кількість вірян. У науковій розвідці ставимо за мету дослідити особливості організації та реалізації антирелігійної кампанії 1958–1964 рр. та визначити вплив атеїстичної пропаганди на повсякденну свідомість мешканців західних областей УРСР і реакцію священнослужителів на утиски радянської влади.

Об'єкт дослідження – соціорелігійні процеси у контексті реалізації антирелігійної політики у західних областях УРСР в досліджуваній період.

Предмет дослідження – вплив антирелігійної пропаганди на зміни у повсякденному житті населення західних областей УРСР впродовж 1958–1964 рр.

Проблеми дослідження релігії і церкви в умовах тоталітарного суспільства привертала увагу значної частини дослідників. Так, релігійні аспекти історії України висвітлено у колективних працях, таких, як "Історія українського селянства" [1], "Україна в умовах системної кризи" [2], "Історія Радянської держави" [3].

Історію окремих релігійних течій у регіонах досліджували В. Пашенко [4], Я. Стоцький [5], І. Андрухів [6]. Відносини держави і церкви розкрито у монографії науковців Інституту історії України НАН України "Релігійна політика в Україні у 1960–1980-х роках і сучасна практика міжконфесійних відносин" [7], релігійний аспект у повсякденному житті висвітлено у дослідженнях П. Бондарчука [8], В. Лисак [9], О. Тевікової [10].

Таким чином, зважаючи на значну зацікавленість науковців дослідженням релігійного життя населення у радянський період, регіональний аспект релігійності населення західних областей УРСР потребує поглибленого дослідження, зокрема щодо перебігу антирелігійної кампанії радянської влади.

Джерельною базою наукового дослідження є документи Центрального державного архіву громадських об'єднань України, Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України, Державного архіву Тернопільської області, зокрема матеріали уповноваженого у справах Руської православної церкви (РПЦ) та уповноваженого у справах релігійних культів (інформаційні звіти, довідки, листування, постанови), спогади сучасників подій.

У повоєнний період рівень релігійності населення західного регіону УРСР був значно вищим порівняно з іншою частиною країни, оскільки ці регіони приєднано до УРСР лише у 1939 р., у той час як на іншій території країни антирелігійна політика більшовиків тривала вже кілька десятків років. Як результат, станом на 1939 р. загальна кількість храмів в українських землях (окрім західноукраїнських областей) сягала 9 % дореволюційної кількості [11, с. 73].

Важливо з'ясувати першопричини посилення антирелігійної пропаганди упродовж 1958–1964 рр. Радянська влада послідовно в усі сфери життя нав'язувала думку про несумісність, навіть протиставлення і боротьбу таких понять, як: сакральне і матеріалістичне, релігія і комунізм, віра у Бога і віра в очевидне, реально виявлене, духовність і практична діяльність на шляху до "світлого

майбутнього" тощо. Окреслену позицію було задекларовано на усіх рівнях, зокрема в усіх офіційних документах. Так, у постанові ЦК КПРС від листопада 1954 року зазначалося: "Боротьба з релігійними забобонами... повинна розглядатись як ідеологічна боротьба наукового, матеріалістичного світогляду проти антинаукового, релігійного світогляду" [14, с. 200].

Дослідники В. Баран та В. Даниленко виокремлюють так звану "уніатську загрозу", як вагому причину посилення антирелігійної пропаганди. Упродовж 1955–1956 рр. амністовано 286 із 344 репресованих греко-католицьких священиків. Повернувшись із місць ув'язнення в УРСР, вони продовжували релігійну діяльність [2]. У звіті за 1959 р. уповноважений у справах РПЦ в Тернопільській області У. Краглик відзначив, що у регіоні існує серйозна уніатська проблема. Він стверджував, що православний архієпископ Палладій з метою підвищення свого авторитету серед духовенства прихильно ставився до колишніх греко-католицьких священиків, призначивши їм пенсію і дозволяв проводити богослужіння. Уповноважений пропонував заборонити релігійну пропаганду поза церквою, а уніатів, які проводять незаконні богослужіння, штрафувати, встановити високий податок і висилати із західних областей в обов'язковому порядку [12, арк. 10]. На наш погляд, збір та аналіз такої інформації активізували антирелігійну пропаганду в регіонах. Закономірно, що особливий акцент у боротьбі з релігією радянська влада робила на західні регіони УРСР, у яких зафіксовано найбільшу кількість вірян у СРСР. З цього приводу уповноважений у справах РПЦ Корчевий у звіті за 1953 р. зазначав: "В західних областях УРСР церковні обряди підтримуються абсолютною більшістю населення" [15, арк. 22].

Антирелігійна стратегія партійних функціонерів значною мірою вибудовувалася, виходячи із особистої неприязні керівника держави М. Хрущова до релігії. Показовими у цьому контексті є окремі фрази з його промови, виголошеної у 1955 р.: "Ми продовжуємо бути атеїстами і будемо намагатись звільнити від релігійного дурману якнайбільшу кількість людей" [13, с. 91]. На XXII з'їзді КПРС у 1961 р. М. Хрущов заявляв: "Потрібна продумана і струнка система науково-атеїстичного виховання, яка охоплювала б усі верстви і групи населення, запобігала б поширенню релігійних поглядів, особливо серед дітей і підлітків" [8, с. 51]. Така позиція підкріплювалася внутрішньопартійним протистоянням: до призначення М. Хрущова генеральним секретарем йому опонувала частина членів Президії ЦК – Г. Маленков, В. Молотов, К. Ворошилов, стверджуючи, що антирелігійна війна призведе до небажаних наслідків як усередині країни, так і за кордоном [8, с. 51].

З метою координації діяльності ідеологічних організацій і установ, що проводили атеїстичну пропаганду, при обласних і районних комітетах компартії УРСР створено ради з атеїстичного виховання трудящих. У сільській місцевості активізували діяльність лекторські групи з атеїстичними завданнями. В результаті сталось так, що за кожним віруючим сектантом (протестантом – прим. автора) закріплювався спеціально підготовлений атеїст-пропагандист [16, арк. 2]. Варто зауважити, що в офіційних документах радянського періоду сектантами називали усіх вірян, окрім православних, католиків та іудеїв, наприклад, п'ятидесятників, баптистів, адвентистів, Свідків Єгови та інших.

Основною цільовою аудиторією антирелігійної кампанії кінця 1950 – початку 1960-х рр. була молодь. Так, у постанові ЦК КПРС "Про доповідну записку відділу пропаганди й агітації ЦК КПРС по союзних республіках "Про недоліки науково-атеїстичної пропаганди"" від 4 жовтня 1958 р. йшлося про те, що релігія – це один із найбільших пережитків класових формацій у свідомості людей, а звільнення від її впливу становить найвідповідальніше завдання партійної ідеологічної роботи [8, с. 53]. Раніше, у січні 1957 р. ЦК ВЛКСМ ухвалив постанову "Про покращення науково-атеїстичної пропаганди серед молоді". З метою поширення основ атеїзму комсомольським організаціям рекомендували масово залучати викладачів вузів, технікумів, шкіл, а також інженерів, агрономів, зоотехніків та інших спеціалістів. У постанові з-поміж іншого зазначалось на необхідності включити до репертуару художньої самодіяльності антирелігійні твори, проводити практичні читання і обговорення науково-атеїстичної літератури, ширше використовувати для атеїстичної пропаганди друк, лекції, наочні посібники, музеї, вечори читань і доповідей [8, с. 55].

Згідно з інформацією уповноваженого у справах РПЦ у Львівській області Пінчука, з початку 1957 р. в області розпочали пошук і підготовку кадрів лекторів-атеїстів. Перевагу надавали викладачам вишів і учителям шкіл таких спеціальностей: історія, біологія, хімія, фізика, медицина, астрономія, геологія, географія та інших. Для них провели два двотижневі семінари з відривом від виробництва [17, арк. 122]. 350 лекторів, які раніше залучалися до антирелігійної діяльності, пройшли перепідготовку. Для порівняння наведемо такі статистичні дані: якщо у 1956 р. в Львівській області прочитано 2240 лекцій на атеїстичні теми, 1275 – на науково-природничі, всього 3515, то у 1957 р. – 4450 атеїстичних та 6500 на науково-природничу тематику, тобто загалом 11 тис. До ведення атеїстичної пропаганди залучали навіть школярів. У новостворених планетаріях, клубах і музеях наукового атеїзму екскурсоводами були учні старших класів, які під керівництвом педагогів пропагували атеїзм [18, арк. 96].

Хімічні досліді використовували як один із методів унаочнення антирелігійної пропаганди. Наприклад, у будинку культури Львівського паровозовагоноремонтного заводу був організований антирелігійний лекторій. Цю акцію широко афішували, роздавали запрошення працівникам, особливо активно вони проводилися напередодні або під час релігійних свят. На лекціях проводили хімічні досліді. Зокрема, із архівних даних дізнаємося про те, що таку лекцію проводив викладач медінституту Кирилюк [17, арк. 128]. Для проведення хімічних дослідів виділялися значні кошти: працівники Львівського хімфармзаводу виготовили з цією метою близько 1000 комплектів реактивів для дослідів (вартість одного – 25 карбованців) [17, арк. 124].

Священики помітно впливали на формування свідомості дітей та підлітків, при чому цей вплив був позначений інтерпретацією усіх життєвих подій і явищ з погляду християнської моралі. У звіті уповноваженого у справах РПЦ у Тернопільській області за 1959 р. висловлювалася стурбованість значущістю сповіді у моральному вихованні молоді [12, арк. 14]. Суть, мета, тривалість і особлива сакральність обряду не випадково викликала занепокоєння представників влади, адже авторитетність порад, настанов, врешті, самої особи священнослужителя була беззаперечною.

Активно служителі культу залучали дітей та молодь до благочинної та церковної діяльності. Так, у с. Чернихівці Великоглибочанського району Тернопільської області учні 6 класу допомагали священику збирати гроші на ремонт церковної споруди. У с. Звиняч Заліщицького району Тернопільської області священик вдома організував хор молоді. Частина молодих людей допомагала служителям культу отримати позитивну характеристику для вступу в духовну семінарію. В результаті втручання відділу пропаганди Тернопільського обласного комітету КПУ було різко знижено подання заяв до духовної семінарії у Тернопільській області (якщо у 1958 р. подано 76 заяв, то у 1959 р. всього 26). Та навіть таке помітне зниження активності духівників у бажанні подальшого спеціального навчання викликало невдоволення радянських чиновників [12, арк. 15].

Офіційні архівні документи засвідчують високу відвідуваність міських атеїстичних клубів чи лекторіїв, проте насправді мешканці сільської місцевості переважно ігнорували такі заходи. Так, уповноважений РПЦ у Станіславській області звітував про те, що Болехівський районний комітет КПУ недостатньо розгорнув науково-атеїстичну пропаганду серед населення району: у 1961 р. на засіданнях бюро райкому і райвиконкому партії жодного разу не обговорювали питання про стан атеїстичного виховання "трудящих"; у районній газеті "Прапор комунізму" опубліковано недостатньо статей з викриттям "релігійних забобонів" [19, арк. 201].

Антирелігійні заходи відзначалися системністю і частотністю, однак не знаходили адекватного сприйняття серед сільського населення через консервативність, заідеологізованість та ментальні стереотипи. Наприклад, у Болехівському районному відділенні товариства для розповсюдження політичних і наукових знань працювало 210 осіб. У 1961 р. вони провели 227 лекцій на антирелігійну тематику, але їх відвідуваність була незначною. Назви лекцій та семінарів мали провокативні назви з метою дискримінації тієї чи іншої релігійної конфесії або релігії у цілому. У с. Гошів Станіславської області лекцію "Ватикан – світовий центр реакції і мракобісся" послушали 18 осіб, а у с. Тисів – лекцію "Наука і релігія про походження людини" – 7 осіб. Але раніше, до активізації антирелігійної пропаганди, селяни взагалі їх не відвідували. З повідомлення уповноваженого Станіславської області про проведення релігійного свята Пасхи у 1956 р. зазначається: "Призначені на 6 травня лекції на матеріалах XX з'їзду КПРС не були проведені через відсутність слухачів" [20, арк. 136]. Неодноразово лекції спеціально призначали у дні релігійних свят.

Кінематограф також був одним із дієвих інструментів антирелігійної пропаганди. У клубі Львівського ремонтного заводу після лекцій і вечорів відпочинку організовували демонстрацію художніх фільмів з чіткими ідеологічними настановами, як-от: "Свято святого Іоргена", "Іван Франко", "Сучасна наука про будову Всесвіту", "Всесвіт" [17, арк. 128]. У 1958 р. голова КДБ при Раді Міністрів УРСР Нікітченко у листі до ЦК КПУ акцентував увагу на ширшому використанні української кінематографії для викриття релігійних течій і груп, що діють в УРСР. У відповідь на це звернення було розпочато роботу над документальним фільмом про "реакційну сутність релігії", водночас Київська студія художніх фільмів розпочала зйомки атеїстичної стрічки "Іванна", випущеної у прокат 1959 р. [21, арк. 78].

Значна роль в атеїстичній кампанії відводилась періодиці. На основі постанови ЦК КПРС від 7 липня 1954 р. "Про великі недоліки в науково-атеїстичній пропаганді і заходи для її поліпшення" Всесоюзне товариство поширення політичних і наукових знань розпочало видавати науково-популярний щомісячний атеїстичний журнал "Наука і релігія". Постанова ЦК КПРС від 5 травня 1959 р. конкретизувала завдання журналу: на його сторінках мали публікувати популярні статті з природничо-наукової пропаганди, присвячені викриттю і критиці релігійної ідеології, з теорії й історії наукового атеїзму, інформацію про видану науково-атеїстичну літературу, її рецензування,

порушувати питання методики і практики науково-атеїстичної пропаганди. Журнал був розрахований на масового читача і лекторів, які здійснювали атеїстичну пропаганду. Він почав виходити з вересня 1959 р. Атеїстичну літературу видавали і в областях. Так, у Львівській області у 1956 р. вийшло 3 номери журналу "Атеїст", тираж якого згодом було збільшено [21, арк. 82].

Український дослідник соціорелігійного життя П. Бондарчук вважає, що радянська періодична література 1950–1960-их рр. перебільшувала неправдиву інформацію про життя духовенства чи активу релігійних громад із метою показати населенню шкідливість релігії [8, с. 56].

Священики із західних регіонів УРСР негативно реагували на активізацію антирелігійної пропаганди. Наприклад, публікація Ю. Мельничука "Відповідь фанатику" викликала шквал критики з боку священнослужителів Львівської області. Благочинний Новомилятинського району заявляв: "Видно, що розпочався наступ на церкву. Після публікації в газеті статті нам, священикам, соромно показуватись на вулиці". Благочинний Рава-Руського району зауважив: "Ми стараємось розповідати молоді і дітям тільки хороше, але друк залишає нас можливості впливати на молодь" [17, арк. 126].

Так, священик церкви Петра і Павла у м. Львові Миронюк вважав антирелігійну пропаганду переслідуванням віри і початком заходів з ліквідації церкви, натомість у зв'язку з переслідуванням церкви авторитет духовенства, навпаки, зміцнився [21, арк. 248]. Священик Преображенської церкви Осташевський з цього приводу зазначав: "Якщо мова йде про анулювання релігії в Радянському Союзі, то вони на цьому зуби поламають, а до того ж наживуть собі такого внутрішнього ворога, якого до цього часу не мали. З моменту анулювання релігії все буде діяти у підпіллі і така політика буде погано виглядати за кордоном" [21, арк. 250]. Настоятель Преображенської церкви м. Львова Юрик висловив незадоволення закриттям синагоги у м. Дрогобичі, зауважуючи: "Тепер з нами євреї, а вони вміють наробити вітру" [21, арк. 248]. Священик м. Самбора Чапиз говорив: "Коли б нам дали справжню свободу слова, яка є в правдивих демократичних країнах, то ми б позмагались з цими агітаторами, самим поганим є те, що ми не маємо доступу до молоді, це катастрофа для церкви" [21, арк. 250-251].

Інколи служителі культу намагалися висловити свої погляди на антирелігійну пропаганду у проповідях до вірян. Так, священик Думанський з с. Велика-Плавуча Козлівського району Тернопільської області у проповіді на Пасху 1960 р. сказав: "Збираються чорні хмари навколо нас, буде буря і грім, впаде кара божя на безбожників, які переслідують церкву, забороняють молитись і відвідувати церкву віруючим" [22, арк. 104]. Діяльність окремих священиків засвідчувала невисокий рівень їх ерудованості, а це погіршувало авторитет служителів культу серед населення. Наприклад, від віруючої с. Бужок Олеського району Львівської області надійшов лист до секретаря Львівського обласного комітету КПУ Лазуренка з проханням замінити священика. У листі селянка Бутилевич, діти якої були комсомольцями, висловлювала незадоволення висловлюваннями священика про вплив "злого духу" на її дітей, знищення сімейного життя радянським ладом, вигаданість супутника, який начебто літає довкола Землі і т. ін. [21, арк. 80].

Цікаву позицію зайняли духовні наставники, які намагалися адаптувати релігійні постулати до комуністичної ідеології. Настоятель собору Білинський у м. Дрогобичі Львівської області у проповіді заявляв: "Християнство і комунізм це одне і те ж. Ісус Христос мріяв про це. Він був за те, щоб всі люди були рівні, жили як брат з братом в щасті і достатку. Програма комуністів втілила всі мрії Ісуса Христа" [23, арк. 30]. Отже, служителі культу вдавалися до різних заходів з метою протистояння атеїстичній пропаганді. Вони розглядали ймовірний варіант співпраці з представниками інших конфесій, намагалися поєднати філософсько-світоглядні концепції релігії та комунізму, але здебільшого займали категоричну негативну позицію щодо атеїстичної пропаганди.

Радянська влада розробила і впровадила широкий спектр методів пропагування атеїзму, скерованих на трансформацію моральних цінностей, релігійної свідомості, менталітету українського народу. Найбільш популярними були: лекції, показові хімічні досліди, кінофільми, публікації у періодиці тощо. Радянські ідеологи прагнули подолати стереотипне сприйняття церкви як інституції, яка не просто забезпечувала обрядовість та спілкування людей з Богом, але формувала їх світогляд. Основною віковою категорією, на яку скеровувалась антирелігійна кампанія 1958-1964 рр., була молодь. Радикальні заходи радянської влади призвели до активізації підпільних богослужінь, проведення нелегальних релігійних обрядів, інколи навіть віряни їх проводили без присутності священика. Проблеми зняття з реєстрації та закриття релігійних общин, закриття монастирів, зняття з реєстрації священиків та особливості цих процесів у західних областях УРСР увиразнили би загальну картину дослідження. Це, а також процес заміни релігійних свят та звичаїв на нові, радянські, становить перспективу подальших наукових студій окресленої тематики.

Список використаних джерел

1. Історія українського селянства: Нариси в 2-х т. / НАН України; Інститут історії України / [В. М. Литвин, В. М. Геєць, В. М. Даниленко, С. В. Кульчицький, В. А. Смолій та ін.] – К.: Наук. думка, 2006. – Т. 2 – 653 с.
2. Баран В. К. Україна в умовах системної кризи (1946–1980-і рр.) / В. К. Баран, В. М. Даниленко. – Київ: Альтернативи, 1999. – 304 с.
3. Іваненко В. В. Історія Радянської держави (1917–1991 рр.) / В. В. Іваненко, А. І. Голуб, А. Ю. Шевченко: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – Д.: Вид-во ДНУ, 2007. – 576 с.
4. Пашенко В. Православна церква в тоталітарній державі: Україна 1946 – початок 1990-х років / В. Пашенко. – Полтава: АСМІ, 2005. – 631 с.
5. Стоцький Я. В. Українська греко-католицька церква і релігійне становище Тернопільщини (1946–1989). / Я. В. Стоцький. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2003. – 432 с.
6. Андрухів І. Релігійне життя на Прикарпатті: 1944–1990 роки: історико-правовий аналіз / І. Андрухів. – Івано-Франківськ, 2004. – 344 с.
7. Релігійна політика в Україні у 1960-х – 1980-х роках і сучасна практика міжконфесійних відносин / [П. М. Бондарчук, В. М. Даниленко, В. О. Крупина, О. Н. Кубальський]. – К.: Інститут історії України НАН України, 2010. – 210 с.
8. Бондарчук П. М. Релігійність населення України у 40-80-х роках ХХ ст.: соціокультурні впливи, особливості, тенденції змін / П. М. Бондарчук. – К.: Інститут історії України НАН України, 2009. – 381 с.
9. Лисак В. Ф. Традиційні цінності у повсякденному житті українського селянства. – Режим доступу: http://www.history.univer.kharkov.ua/book/Lisak_%20V..pdf.
10. Тевікова О. Вплив політики М. Хрущова в 1953–1964 роках на релігійність населення України / О. Тевікова // Історія релігій в Україні: науковий щорічник. – Львів: Логос, 2008. – Кн. I. – С. 563–572.
11. Лисенко О. Є. До питання про становище церкви в Україні у період другої світової війни / О. Є. Лисенко // Український історичний журнал. – 1995. – № 3. – С. 73–81.
12. Держархів Тернопільської обл., ф. 1833, оп. 5, спр. 438, 24 арк.
13. Дымарский В. Времена Хрущева. В людях, фактах и мифах / В. Дымарский. – М.: АСТ, Астрель, Полиграфиздат 2011. – 352 с.
14. Баран В. К. Україна: новітня історія (1945–1991) / В. К. Баран. – Львів, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2003. – 670 с.
15. ЦДАГО України, ф. 1 оп. 24, спр. 3532, 225 арк.
16. Держархів Тернопільської обл., ф. р-3239 оп. 2, спр. 62, 41 арк.
17. ЦДАГО України, ф. 1 оп. 24, спр. 4829, 158 арк.
18. ЦДАГО України, ф. 1 оп. 24, спр. 5488, 259 арк.
19. ЦДАГО України, ф. 1 оп. 24, спр. 5408, 210 арк.
20. ЦДАВО України, ф. 4648 оп. 1, спр. 144, 292 арк.
21. ЦДАГО України, ф. 1, оп. 24, спр. 4927, 327 арк.
22. ЦДАГО України, ф. 1, оп. 24, спр. 5407, 157 арк.

Иван Шустак**ВЛИЯНИЕ АНТИРЕЛИГИОЗНОЙ ПРОПАГАНДЫ НА НАСЕЛЕНИЕ ЗАПАДНЫХ ОБЛАСТЕЙ УССР В 1958–1964 ГГ.**

В статье охарактеризованы некоторые аспекты антирелигиозной кампании 1958–1964 гг, роль периодики и кинематографа в распространении атеистического мировоззрения, влияние пропаганды на молодежь и реакцию служителей культа на распространение атеизма.

Ключевые слова: религия, церковь, священник, антирелигиозная пропаганда, верующий, атеизм, западные области УССР.

Ivan Shustak**INFLUENCE OF THE ANTI-RELIGIOUS PROPAGANDA ON THE POPULATION OF THE WESTERN REGIONS OF THE UKRAINIAN SSR IN 1958–1964**

The article described some aspects of the anti-religious campaign 1958–1964 years, the role of periodicals and cinema in spreading atheistic worldview, the impact on youth advocacy, and the reaction of the clergy to spread atheism.

Key words: religion, church, priest, religious propaganda, religious, atheism, the western region of Ukraine.